

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

● **Τοῦ Νίκου Νικολαΐδη**
Καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ γεγονός τῆς θείας Μεταμόρφωσης τοποθετεῖται χρονικά ἀκριβῶς σαράντα ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὸ φορικτὸ Γολγοθᾶ τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Καταβασίεις, δηλαδὴ ὁ πρῶτος ὕμνος, ὁ εἰρμός τῶν τροπαρίων τοῦ σχετικοῦ Κανόνα, ἀρχίζει μὲ τὸ «Σταυρόν χαράξας Μωσῆς», καὶ ἀναφέρεται, ὅπως καὶ σύνολος ὁ ὕμνος, στοῦ Χριστοῦ τῆ σταύρωση.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς Ὑψωσης τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, στὶς 14 Σεπτεμβρίου, ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τῆς Μεταμόρφωσης σαράντα ἡμέρες. Ἐπο-

μένως Μεταμόρφωση καὶ Σταύρωση ἔχουν κοινὸ σκοπὸ καὶ στενὴ λειτουργικὴ σχέση.

Ἐντύπωση, κατ' ἀρχὴν, προκαλεῖ καὶ ἡ ἀναφορά τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Μάρκου ὅτι «μεθ' ἡμέρας ἕξ» (Ματθ. ιζ' 1 καὶ Μάρκ. θ' 2), ὅπως καὶ ἡ παρατήρηση τοῦ Λουκᾶ ὅτι «ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ» (Λουκ. θ' 28) ἐπισυμβαίνει ἡ Μεταμόρφωση. Καὶ προβάλλεται ἡ ἀπορία: ἀπὸ ποιοῦ δηλαδὴ γεγονότος καὶ πῶς χρονολογοῦν οἱ Εὐαγγελιστές; Οἱ δύο πρῶτοι κάνουν λόγο γιὰ ἕξι μέρες, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς μιλά γιὰ ὀκτὼ μέρες. Ἀπὸ πότε, ὅμως; Πάντως καὶ οἱ τρεῖς Εὐαγγελιστές ἔχουν ὡς

κοινή ἀφετηρία τους τούς λόγους τοῦ Χριστοῦ, μέ τούς ὁποίους προαναγγέλλει τό πάθος του καί προειδοποιεῖ γιά τή νέα ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἔλευση καί ἐγκαθίδρυση ἐπί τῆς γῆς τῆς οἰκονομίας- βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Τήν ἀπάντησή στή φαινομενική «διαφωνία» τῶν Εὐαγγελιστῶν δίδει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, λέγοντας ὅτι δέν ὑπάρχει καμιᾶ ἀσυμφωνία μεταξύ τῶν Εὐαγγελιστῶν, γιατί οἱ δύο, Ματθαῖος καί Μάρκος, ἀναφέρονται στό χρονικό διάστημα μετά τούς λόγους τοῦ Χριστοῦ καί πρὶν τή Μεταμόρφωση, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς, λέγει ὁ Ἅγιος, συμπεριλαμβάνει καί τήν ἡμέρα πού ὁ Χριστός μιλοῦσε, ὅπως καί ἐκεῖνη τῆς Μεταμόρφωσός του.

Ὅμως, πέρα ἀπό τήν ἐξήγηση τούτη, ὁ ἅγιος Γρηγόριος προβαίνει καί σέ μιά ἄλλη, ἀλληγορική, ἀλλά θαυμάσια ἐρμηνεία τῶν ἡμερῶν, λέγοντας: «Διατί ὁ μὲν (Ματθαῖος) μετά ἕξι ἡμέρας εἶπεν, ὁ δέ (Λουκᾶς) ὑπερέβη καί τήν ἑβδόμην, τῆς ὀγδόης μνησθεῖς;». Καί ἐπεξηγεῖ: «Διότι τό μέγα θέαμα τοῦ φωτός τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως, τῆς ὀγδῆς (ἡμέρας), ἦτοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνός ἐστι μυστήριον». Ἔτσι, οἱ μὲν Ματθαῖος καί Μάρκος, κάμνοντες λόγο γιά τίς ἕξι μέρες, κατά τόν Παλαμᾶ, δηλώνουν τό δημιουργικό ἔργο τοῦ Θεοῦ, πού κράτησε ἕξι δημιουργικές μέρες, καί πού εἶναι αἰσθητό στόν ἄνθρωπο, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς, μνημονεύοντας ὀκτώ μέρες, προοιμιάζει «τὴν ὑπὲρ αἴσθησιν καί ὑπὲρ λόγον... ἐπιγγελημένην τοῖς ἀξίοις τοῦ Θεοῦ βασιλείαν». Γιατί, τελικά, ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ μέσα στήν πλοῦσια καί καινή φωτοχυσία τῆς Μεταμόρφωσης, διαδηλώνει τήν ἐσχατολογική καί αἰώνια δόξα τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλωστε τοῦτο τό προανήγγειλε καί ὑπέδειξε, διδάσκοντας, καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν» (Ματθ. ιγ' 43).

Ἀλλά, καί γιά νά μὴν ὑπάρχει ὅποιαδήποτε παρανόηση, ὅσον ἀφορᾶ στό γεγονός τῆς Μεταμόρφωσης, διευκρινίζει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, στοιχώντας, ἀσφαλῶς, στήν πατερική παράδοση, ὑπογραμμίζει ὅτι ὁ Χριστός τίποτε δέν προσέλαβε καί ποτέ δέν ὑπῆρξε καμιᾶ ἀλλαγὴ στό πρόσωπό του. Ἦταν ὁ ἴδιος καί στό ὄρος, ὅπως ὁ ἴδιος ἦταν καί παντοῦ. Ἀπλᾶ στή Μεταμόρφωση δέν μεταμορφώθηκε ὁ Χριστός ἀλλά «ἔπαθαν» τή μεταμόρφωση οἱ μαθητές τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἴδιος «οὐ προσελάβετό τι φῶς... ὁ πρότερον οὐκ εἶχε»! Μιά τέτοια ὑπόνοια γιά τό Χριστό, ὅτι μεταμορφώθηκε, ἀποτελεῖ, κατά τόν Ἅγιο, βλασφημία. Ἔτσι, ὁ Χριστός «εἶχεν ὑπό τὴν σάρκα κεκρυμμένην τὴν λαμπρότητα τῆς φύσεως τῆς

θείας. Οὐκοῦν τῆς θεότητός ἐστι τό φῶς ἐκεῖνον. Καί ἄκτιστόν ἐστιν». Ἐπομένως, ὁ Χριστός οὔτε προσέλαβε κάτι ἄλλ' οὔτε καί μεταβλήθηκε σέ κάτι ἄλλο, πού δέν εἶχε. Ἄρα, αὐτό πού συνέβηκε ἦταν νά γίνει τό θαῦμα τῆς διάνοιξης ἢ τῆς μεταβολῆς καί τῆς μεταμόρφωσης τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μαθητῶν, ὥστε, κατά τό ἀνθρωπίνως δυνατόν, νά μπορέσουν νά δοῦν τή δόξα τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου τους. «Βλέπεις, λοιπόν, πῶς μέχρι τῆ στιγμῆ ἐκεῖνη ἦταν τυφλοὶ οἱ μαθητές;», λέγει ὁ Ἅγιος. Γι' αὐτό μετασκευάσθησαν τά μάτια τους καί «ἐνπλάγησαν» καί ἀντελήφθησαν «τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ». «Τί ἐστι, μετεμορφώθη ὁ Χριστός;», ἐρωτᾷ ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Καί ἀπαντᾷ: «Παρήνοιξεν, ὡς νυδόκησεν, ὀλίγον τῆς θεότητος, καί τοῖς μύσταις ἔδειξε τὸν ἐνοικοῦντα Θεόν».

Ἔτσι, τό φῶς τῆς Μεταμόρφωσης τοῦ Χριστοῦ καί ἡ λάμψη τοῦ προσώπου καί τῶν ἱματίων του, δέν ἦταν φαινόμενα ὑλικά-κτιστά, ὅπως, δίδασκαν οἱ Βαρλααμίτες (Βαρλαάμ, Ἀκίνδυνος, Γρηγορᾶς κ.ἄ.), οἱ ὁποῖοι καί περιγελοῦσαν τὴν ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου φωτός, ἀποκαλώντας τούς μοναχοὺς καί τούς θεατῆς τοῦ ἀκτίστου φωτός ὀμφαλοσκοποῦντες καί τυφλοπόντικες! Καί οἱ τῆς Βαρλααμικῆς πλάνης ἐπιχειροῦσαν καί ἔλεγαν ὅτι εἶναι κτίσμα, ὄχι μόνο τό φῶς τῆς Μεταμόρφωσης, «ἀλλά καί ἡ δύναμις (ἐνέργεια) τοῦ θεοῦ Πνεύματος, δι' ἧς τά θεῖα τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτεται».

Στὴν αἴρεση τούτη ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, μέ τό στόμα τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀπαντοῦσε πῶς ἡ θεῖα ἐνέργεια ἢ πρόοδος κατ' οὐδένα τρόπο ἢ λόγο δέν μπορεῖ νά εἶναι κτιστή, γιατί πηγὴ τῆς εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄκτιστος. Γι' αὐτό, καί σὴν περίπτωση, πού θά δεχόμεσταν τίς θεῖες ἐνέργειες ὡς κτιστές, τότε, ὄχι μόνο εἰσάγομε τό «κτιστο-ἀκτιστο» στό Θεό, ἀλλά καί καθιστοῦμε ἀνέφικτη τὴ σωτηρία μας, ἀφοῦ τό κτιστό ἀδυνατεῖ νά σώσει τό ὁμοίό του, τό κτιστό. Ἀπλᾶ οἱ Βαρλααμίτες ἐπαναβίωναν σέ ἄλλη ἐκδοχή τῆς παλιᾶς αἰρέσεως τοῦ Ἀρειανισμοῦ, τῶν Ἀνομοίων κ. ἄ., οἱ ὁποῖοι δίδασκαν τό Χριστό ὡς κτίσμα, γεγονός, πού ὀδηγοῦσε στό ἀδύνατο τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου.

Ἔπαθαν», λοιπόν, οἱ μαθητές τῆς μεταμόρφωσης, ὅπως καί ὁ Μωϋσῆς «μετεμορφώθη ἀνάβας εἰς τό ὄρος (Σινᾶ) καί οὕτως εἶδε τὴν δόξαν Κυρίου». Τά αὐτά μποροῦμε κι ἐμεῖς νά «πάθουμε» καί νά ὑποστοῦμε τὴ θεῖα ἐναλλαγὴ καί νά δεχθοῦμε τό «θεῖον κάλλος», ἂν μέ τὴν προσευχὴ καί τὴ μετοχή μας στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας «καθάρωμεν» τό νοῦν καί ἀποβάλομε «τὸν δυσειδῆ χιτῶνα τῆς ἁμαρτίας»!